

Väliaikaisten kaupunkitilakokeilujen toimintamalli

1. Kesäkatuja tai muita väliaikaisia kaupunkitilakokeiluja toteutetaan kohteissa, jossa halutaan selvittää mahdollisuuksia pysyvään muutokseen. Toimintamallin mukaan kesä- (tai talvi)katuja ei toteuteta vain niiden saamiseksi, vaan ne tulee kytkeä kaupungin tavoitteisiin ja katujen kehittämiseen pidemmällä aikavälillä. Kaupunkitilakokeilun avulla testataan suunnitteluratkaisuja matalalla kynnyksellä ja arvioidaan niiden vaikutuksia.
2. Kokeilusta saatujen kokemusten pohjalta päätetään suunnittelun käynnistämistä pysyvää ratkaisua varten, kokeilun toistamisen jatkamista sesonki-perusteisesti useampana vuotena, toisenlaisen ratkaisun kokeilemistä tai kokeilusta luopumisesta. Mikäli päädytään pysyvän ratkaisun edistämiseen, tarkoittaa se tavallista suunnitteluprosessia kadun muuttamisesta liikennesuunnitelman ja ympäristön yleissuunnitelman kautta toteuttavaksi katusuunnitelmaksi.
3. Pysyvä muutos ei ole samanlainen kuin kokeilu. Pysyvässä muutoksessa tulee huomioida kalusteiden ja rakenteiden kestävyys, kaupunkikuvallinen sopevuus sekä talvikunnossapidon toimivuus. Pysyvä ratkaisu mahdollistaa kadun pintamateriaalien uusimisen, tapahtumainfran parantamisen ja saattaa mahdollistaa katupuiden istuttamisen.

Kristiinankadun kesäkatu ja muut kaupunkitilakokeilut Turussa

Kesäkatua on kokeiltu kahtena kesänä Kristiinankadulla. Kristiinankadun kesäkatua on kokeiltu kahtena peräkkäisenä kesänä 2021 ja 2022. Kristiinankadun kesäkatu on päätetty toteuttaa myös kesällä 2023, Eerikinkadun ja Linnankadun välisellä osuudella ajanjaksolla 1.6.-31.8.2023. Kristiinankadun valinta kesäkaduksi perustui keskustan ripeään ja suuren muutoksen liikenneskenaarioihin, joissa katu on määriteltävä kävelypainotteisena kehittäväksi. Lisäksi Kristiinankadulla on paljon kivijalkaliiketilaa, joka hyötyy kesäkadusta ja joiden kanssa voidaan tehdä yhteistyötä kesäkadun toteutuksessa. Kesäkadun tavoitteena on elävöittää kaupunkitilaa ja kokeilla uudenlaista yhteistyötä kaupungin ja yksityisen sektorin välillä.

Kristiinankadun kesäkatu 2021 oli osa Turun kävelyn ja oleilun kehittämisohjelman laatimista ja URBACT Space4People-hanketta. Kesäkatu sijoittui Kristiinankadun Eerikinkatu-Linnankatu väliselle osuudelle, jossa läpiajoliikennettä rajoitettiin 1.7.-31.8.2021 välisenä aikana. Ensimmäisenä kesänä kokeilusta laadittiin kattava arviointiraportti, joka tuotiin kaupunkiympäristölautakunnalle tiedoksi. Vuoden 2021 arviointi tehtiin Kerro kantasi -kuulemisen, kesäkadun yrittäjä- ja asukaskyselyiden sekä liikennelaskentoihin ja oleskelijoiden havainnointiin perustuen. Käyttäjien keskuudessa kesäkatukokeilu sai valtaosan positiivisen vastaanoton. Verkkokyselyn ja kesäkadun yrittäjille ja asukkaille tehdyn kohdennetun palautekyselyn perusteella kaupunkilaisista noin 75 % ja kesäkadun yrittäjistä noin 90 % piti kokeilua onnistuneena tai ainakin pääosin onnistuneena. Kesäkadun varren asukkaiden mielipiteet olivat kaksijakoisempia; hieman yli puolet vastaajista piti kokeilua onnistuneena ja hieman alle puolet epäonnistuneena.

Kesäkadun yhtenä tavoitteena on viihtyisyyden ja oleskelumahdollisuuksien lisääminen, jotta ihmiset viipyisivät kauemmin kaupunkitilassa. Kuva: Parkly Oy

Kristiinankadun kesäkatu 2022 toimi kahdella osuudella. Kesällä 2022 kesäkatua esitettiin ensin siirrettäväksi Kristiinankadun Linnankatu-Läntinen Rantakatu väliselle osuudelle, ottamalla alueen pysäköintipaikat kesäkadun käyttöön 1.7.-31.8.2022. Kaupunkiympäristölautakunta päätti, että kesäkatua laajennettaisiin myös Kristiinankadun Eerikinkatu-Linnankatu väliselle osuudelle 1.7.-18.9.2022 rajoittamalla alueen läpiajoliikennettä. Vuoden 2022 arviointi tehtiin Kerro kantasi -kuulemisen ja kesäkadun yrittäjille suunnatun palautekyselyn perusteella. Kerro kantasi -kuuleminen keräsi edellisvuotta huomattavasti vähemmän vastauksia ja jakoi aiempaa enemmän kaupunkilaisten mielipiteitä. Palauteissa toivottiin viimeistellympää ja vrehäämpää toteutusta tai pysyvämpää liikennesuunnitelmaa kadulle. Kielteisesti suhtautuvat kokivat kesäkadun turhana. Palautekyselyyn vastanneista kesäkadun yrittäjistä kaikki toivoivat kesäkadulle jatkoa. Yrittäjien palautteissa korostui toiveet kesäkadun aikaistamisesta kesäkuulle sekä kaupungin osallistumista tapahtumien tuottamiseen.

Talvella 2023 kokeillaan talviaukiota Piispankadun Svante Dahlströmin puistikon kupeessa osana ScaleUp-hankeetta. Talviaukiokokeilun aikana läpiajoliikennettä puiston pohjoislaidan katuosuudella rajoitetaan. Kokeilukohteen valinta perustui mm. Vanhankaupungin kehittämissuunnitelmaan. Kokeilua arvioidaan mm. Kerro kantasi -kuulemisella, oleskelijoiden havainnointi ja liikennelaskentoja sekä asukas- ja yrittäjäkysely.

Kokeilukohteen valinta, arviointi ja jatkoaskeleet

Kesäkaduilla ihmiset voivat nauttia kaupunkielämästä, levähtää hetken penkillä tai käydä syömässä ravintolan terassilla. Kokeilun tavoitteena on kokeilla mahdollisesti pysyvää ratkaisua matalalla kynnyksellä, parantaa pyöräilyä, kävelyn tai oleilun olosuhteita, elävöittää kaupunkitilaa sekä edistää yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa. Turun kävelyn ja oleilun kehittämishjelmassa yhtenä toimenpiteenä on kokeilukulttuurin ja kaupunkitilan väliaikaisten käyttöjen edistäminen.

Kohteiden valinnassa hyödynnetään liikenneskenaarioita, kehittämissuunnitelmia ja -ohjelmia sekä kyselyjen tuloksia, yrityksiltä tulleita toiveita kohteista ja muuta kautta tulleita ehdotuksia. Ehdotusten toteutuskelpoisuus käydään läpi mm. kaupungin maisemasuunnittelun, liikennesuunnittelun, kunnossapidon ja liikkumispalveluiden edustajien kesken. Kohteen valinnassa tulee huomioida mahdollisuudet pysyviin muutoksiin, kohteen suhde nykyisiin jalankulkuvirtoihin ja katuverkostoon, tilanne katutyömaiden suhteen sekä yhteistyömahdollisuudet alueen toimijoiden kanssa. Kokeilu voi olla esimerkiksi katuosuuden muuttaminen kävelypainoiteiseksi tai pysäköintialueen muuttaminen aukioksi. Kokeilukohteet voivat olla

eriluonteisia, osassa keskiössä on kaupunkielämä ja toiset voivat toimia enemmän rauhoittumisen paikoina. Toteutettavaksi esitettävät kokeilukohteet esitellään soveltuvassa johtoryhmässä.

Alkuvaiheessa järjestetään keskustelutilaisuus alueen yrittäjille ja asukkaille, jossa kartoitetaan näkemyksiä kokeiluehdotuksesta. Kadun toteutusperiaate viedään kaupunkiympäristölautakuntaan päätettäväksi, sillä kaupunkiympäristön hallinnonjärjestämispäätöksen mukaan liikennesuunnittelupäällikön toimivaltaan kuuluu hyväksyä kaupunkiympäristölautakunnan periaatepäätökseen perustuvat liikennesuunnitelmat katualueiden liikennejärjestelyistä ja liikenteenohjauslaitteista. Ennen lautakunnan päätöstä alueen asunto-osakeyhtiöille lähetetään naapurien kuulemiskirjeet. Lautakunnan päätöksen jälkeen suunnittelua jatketaan yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Alueen toimijoiden sitouttaminen kesäkatuyhteistyöhön luo kesäkadun toiminnallisen sisällön osalta paljon uusia mahdollisuuksia. Viestintään tulee myös panostaa. Kristiinankadun kesäkadun yrittäjät viestivät aktiivisesti Instagram-tilin kautta, kaupungin oman viestinnän lisäksi.

Kokeilun vaikutusten arviointi tulee suunnitella huolella. Vaikutusten arviointia varten tulee olla riittävät tiedot tilanteesta ennen kokeilua. Kokeilun onnistumista voidaan arvioida esimerkiksi Kerro kantasi -kuulemisella, haastatteluilla tai yrittäjä- ja asukaskyselyillä. Kokeilun vaikutuksia ihmisten liikkumiseen ja oleiluun voidaan arvioida esimerkiksi liikennelaskennoilla tai havainnointitutkimuksilla. Liikennemäärien arvioimisen menetelmät kehittyvät jatkuvasti. Myös työryhmän oma arvio kokeilun onnistumisesta on tärkeä. Arviointityö on mahdollista tehdä konsulttityönä tai opiskelijatyönä, vaikka aikaisempina vuosina arviointi on tehty omana työnä.

Vaikutusten arvioinnin perusteella määritellään jatkoaskeleet. Arvioinnin perusteella voidaan päättää suunnittelun käynnistämistä pysyvää ratkaisua varten, kesäkadun toistamista sesonkiperusteisesti useampana vuotena, toisenlaisen kesäkatu- ja ratkaisun kokeilemisestä tai kesäkatukokeilusta luopumista. Kesäkadun kauan toistuva rakentaminen ja pois purkaminen muutaman kuukauden ajaksi ei ole kaupungin resurssien kannalta järkevää, lisäksi liikkumistottumukset muuttuvat varsin hitaasti. Tämän takia kokeilulla tulee olla selkeä pitkäjänteisempi päämäärä. Mikäli päädytään pysyvään ratkaisuun edistämiseen, tarkoittaa se tavallista suunnitteluprosessia kadun muuttamisesta hyväksytyyn hankesuunnitelman tai hankekortin, liikennesuunnitelman ja ympäristön yleissuunnitelman kautta toteutettavaksi katusuunnitelmaksi. Pysyvä ratkaisu ei ole samanlainen kuin kesäkatu- ja ratkaisu, vaan kesäkadun kokemuksia hyödynnetään ja ratkaisuja muokataan siten, että ne toimivat pysyvänä järjestelynä. Pysyvässä muutoksessa tulee huomioida kalusteiden ja rakenteiden kestävyys, kaupunkikuvallinen sopivuus sekä talvikunnossapidon toimivuus. Pysyvä ratkaisu mahdollistaa kadun pintamateriaalien uusimisen, tapahtumainfran parantamisen ja saattaa mahdollistaa katupuiden istuttamisen.

Kesäkadulla mahdollistettiin mm. alueen yrittäjien Taiteiden yön myyjäiset 2021 tuomalle kadulle myyntikojuet.
Kuva: Marie Nyman

Kustannukset ja henkilöresurssit

Kokeilulle tulee olla projektipäällikkö, joka vastaa koordinoinnista ja hallinnollisista prosesseista sekä suunnittelun, hankintojen, viestinnän, vuorovaikutuksen ja vaikutusten arvioinnin järjestämisestä. Projektipäälliköltä tämä edellyttää varsinkin alkuvuodesta ja keväällä merkittävää työpanosta. Kesäkadun työryhmään tarvitaan lisäksi mm. maisemasuunnittelun, liikennesuunnittelun ja kunnossapidon työpanosta. Lisäksi myös kaupungin liikkumispalveluiden sekä tapahtuma- ja kulttuuripalveluiden kanssa on hyvä tehdä yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan. Myös viestinnästä tarvitaan apuja, jotta kesäkadusta tiedotetaan oikea-aikaisesti ja kesäkatu saa näkyvyyttä kaupungin viestintäkanavissa.

Kesäkadun toteutus ja ylläpito on maksanut 80 000 – 120 000 euroa. Kesäkadun kustannuksiin vaikuttaa eniten kuljetuksien sekä kunnossapidon kustannukset. Kesäkadun suunnittelu ja vaikutusten arviointi on aikaisempina vuosina tehty omana työnä. Konsulttityönä tehtävään kesäkatusuunnitteluun ja vaikutusten arviointiin tulee tarvittaessa varautua kustannuksissa. Kokeilukohteiden määrän kasvaessa saattaa konsulttiapuun turvautuminen olla välttämätöntä.

Barcelonassa on vuosien saatossa tehty paljon kokeiluja (nk taktisia muutoksia), joilla on muutettu katutilaa, koulujen pihoja, aukioita, liikenneväyliä yms. Pääoppi muutosprosessista on korostanut merkittävän vuorovaikutuksen tärkeyttä osana prosesseja. Vuorovaikutuksen tulee tapahtua aktiivisesti eri paikoissa ja eri aikoina eli siellä missä eri osallistujat ovat tavoitettavissa. Lisäksi sen tulee olla systemaattista ja pitkäkestoista, jotta kokeiluihin saadaan sisällytettyä kaikki eri näkökulmat. Mikäli näin toimitaan, on kokeilujen hyväksyntä asukkaiden keskuudessa suurempaa ja halu muutosten juurruttamiseen kasvaa. Esimerkkinä yhden superblokin osallistamisprosessi vaatii noin 100 eri tilaisuutta. Ideaalitapauksessa Turussa olisi osallistamiseen keskittynyt työntekijä, joka toimii kokeiluissa merkittävässä roolissa.

Lähtökohtaisesti on nähty, että kaupungin rooli kesäkaduilla on toimia mahdollistajana ja luoda puitteet kadulla tapahtuvalle toiminnalle. Puitteilla tarkoitetaan muutoksia liikennejärjestelyssä sekä viihtyisyyden lisäämistä istutuksilla, penkeillä ja taiteella. Mikäli kaupungilla on tapahtumia tai toimintaa, jolle etsitään paikkaa voi kesäkatu olla varteenotettava paikka toiminnalle, mutta lähtökohtaisesti kaupunki ei tuota tapahtumia kesäkadulle. Tapahtumatuotanto kesäkadulla edellyttäisi tapahtumatuottajan palkkaamisen 6 kuukaudeksi sekä rahallisia resursseja tapahtumien järjestämiseen.

Kesäkadun yhtenä tavoitteena on antaa lisää tilaa kävelijöille ja pyöräilijöille.
Kuva: Marie Nyman

Turun kävelyn ja oleilun kehittämisohjelma 2029
Välikaisten kokeilujen toimintamalli

